Ympäristövaikutusten arviointiyhdistys Yva ry:n lausunto asiassa HE 41/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

19.5.2025

Yleiset kommentit

- Lainsäädännön ohella YVA-menettelyn sujuvoituminen ja YVA-asiakirjojen tiiviimpi muoto on suuresti kiinni tulevan LVV:n sisäisestä perehdyttämisestä ja yhteisten toimintatapojen kehittämisestä koskien muun muassa merkittäviin vaikutuksiin keskittymistä.
- LVV:n resurssi- ja osaamishaaste on ilmeinen. HE:ssä mainitusta toimintatapojen mittavasta kehittämistarpeesta yhdistys on samaa mieltä.
- Sujuvoittamistavoitteeseen voidaan päästä vahvemman ennakollisen ohjauksen kautta, mihin tarvitaan resursseja.
- YVA-ohjelmavaihe on keskeinen YVA-menettelyn sujuvoittamisen, ohjaamisen ja vain merkittävimpiin vaikutuksiin keskittymisen kannalta

YVA-laki, 22 a §. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen 1/3

- Yhteiskuulemiseen liittyy merkittäviä riskejä ja ristiriitoja YVA-menettelyn tarkoituksen ja periaatteiden suhteen.
- LVV:n ratkaisemalla luvalla (tyypillisesti ympäristölupa) etenevät YVA-menettelyn piiriin kuuluvat hankkeet ovat tyypillisesti muun muassa kaivos- ja laitoshankkeita, joiden ympäristövaikutukset voivat olla moninaisia.
- Etenkin uudishankkeen haitalliset ympäristövaikutukset voivat olla merkittäviä, laaja-alaisia, hitaasti palautuvia ja osittain peruuttamattomia.
- HE:n esityksen olettamus ristiriidattomista ympäristövaikutuksiltaan hallittavista hankkeista ei todennäköisesti toteudu.

YVA-laki, 22 a §. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen 2/3

- Vaihtoehtoinen tapa, jossa yhteiskuuleminen laissa rajataan koskemaan vain muutoshankkeita, olisi parempi ratkaisu.
- Yhteiskuuleminen heikentää sekä ympäristövaikutusten arvioinnin huomioimista että osallistumismahdollisuuksia merkittävästi.
- Yhteiskuuleminen vähentää YVA-menettelyn vaikuttavuutta erittäin merkittävästi ja siten aiheuttaa riskin muutoksen johtamisesta ympäristönsuojelun tason heikentymiseen.
- Lupahakemusta varten tarvitaan hankkeesta varsin tarkat suunnitelmat. Kun nämä tarkat suunnitelmat ovat käytettävissä, ei olla enää YVA-lain 15 § edellyttämässä mahdollisimman varhaisessa hankevaiheessa, missä ympäristövaikutukset tulee arvioida.
- YVA-selostuksesta kuuleminen vasta lupavaiheessa tekee käytännössä tyhjäksi sekä YVA-yhteysviranomaisen perustellun päätelmän että sen laatimista varten YVA-selostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet.

YVA-laki, 22 a §. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn ja lupamenettelyn yhteensovittaminen 3 /3

- Osa hankkeesta vastaavista todennäköisesti kokee hyötyvänsä aikataulullisesti ja työmäärällisesti siitä, että YVA-menettelyssä ei käsitellä vaihtoehtoja. Riskiksi muodostuu, ettei vaihtoehtoja tarkastella edes hankkeen esisuunnitteluvaiheessa eikä aidosti etsitä ympäristöllisesti hyväksyttävintä ja toteuttamiskelpoisinta ratkaisua.
- Heti arviointimenettelyn alussa yhteiskuulemisesta tehtävä päätös on ennenaikainen, eikä prosessin aikana ilmeneviä merkittäviä ympäristövaikutuksia ja ristiriitoja ole tuolloin todennäköisesti kattavasti tunnistettavissa.
- Mahdollinen päätös yhteiskuulemisesta on välttämättä tehtävä myöhemmässä vaiheessa, esim. ohjelmalausunnon yhteydessä.
- **Yva ry pitää ainoana oikeana ratkaisuna, että yhteiskuuleminen rajataan edelleen vain muutoshankkeisiin**. Mikäli kuulemisten yhteensovittaminen jää nyt ehdotetussa muodossa lakiin, on ehdottomasti huolehdittava siitä, että perustellussa päätelmässä voidaan aidosti vielä esittää jatkosuunnittelua koskevia vaatimuksia, mikäli tälle on perusteltua tarvetta.

YVA-laki, 36 §. Arviointimenettelyn soveltamista koskevat poikkeukset

- YVA-menettelyn soveltamisesta myönnettävä poikkeus on kannatettava, mutta vain tarkkaan rajatuissa hankkeissa.
- HE:n perusteluissa on tuotu esille, millaisia tällaiset hankkeet voisivat olla, mutta koska kriteerejä ei varsinaisessa lakitekstissä ole, muodostuu riski sille, että poikkeusta hakevat hankkeet eivät ole yleisen edun ja turvallisuuden kannalta merkittäviä hätätapauksia. Tällöin vääränlaiset hankkeet kuormittavat hakemuksillaan viranomaisten resurssia.
- **Yhdistys kannustaa muotoilemaan tarkoitetusta rajauksesta tarkemmin lakitekstiin**.

Luonnonsuojelulaki, 35 §. Hankkeiden ja suunnitelmien arviointi

- Natura-arvioinnin toteuttaminen YVA-menettelyn yhteydessä on jo vallitseva käytäntö, ja tämän käytännön vahvistaminen lainsäädännöllä on kannatettavaa.
- HE:n sisältämä muutos Natura-lausunnon antamisen määräajasta kuudesta kuukaudesta kolmeen on tarpeen, jotta hankkeiden prosessit eivät viivästy Natura-lausuntojen vuoksi.
- LVV:n luvittamissa hankkeissa Natura-vaikutuksien käsittely etenee viraston sisäisesti keskustellen, kun taas muiden viranomaisten luvittamissa hankkeissa asia etenee lausunnon perusteella, mikä on todennäköisesti hitaampaa. Natura-arvioinnin käsittelyn eroavaisuus voi asettaa eri hanketyypit eriarvioiseen asemaan.
- Yleisen edun, tässä tapauksessa luonnon edun toteutumisen selvittäminen vaikeutuu.
- **Yva ry pitää tarpeellisena, että Natura-arvioinnin asianmukaisuutta ja hankkeesta suojeluperusteisiin kohdistuvien vaikutusten hyväksyttävyyttä koskeva päätös on oltava saatavissa kirjallisena, vaikkei se olisikaan muissa tilanteissa vaadittava varsinainen Natura-arviointia koskeva lausunto**.

Muut HE 41/2025 vp mukaiset lakimuutokset

- Muilta osin yhdistys toistaa aiemmin lausumansa (Yva ry on antanut 30.8.2023 lausunnon asiassa VN/27126/2023 Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa sekä eräiksi muiksi siihen liittyviksi laeiksi).